

Mrtví Němci z Budínky začínají dostávat jména. Jako první byl identifikován Franz Reznik, nejbohatší sedlák z Kamenné-Bergersdorfu. Němečtí pamětníci vzpomínají, že jej zavraždil rýčem český čeledín jménem Budín. Podle něj dostalo místo hromadného hrobu své jméno...

Čeledínova krvavá pomsta

Je to otřesný příběh, až se tají dech. I když na začátku to tak vůbec nevypadá: Franz Reznik patří ke starousedlíkům obce Kamenná-Bergersdorf na Jihlavsku. Je Němec, ostatně jako většina obyvatel vesnice ležící v německé jazykové oblasti na Jihlavsku. Reznik vlastní 75 hektarů polí a velký výstavný statek zvaný Richterhof. Je bohatý. Reznik patří k respektovaným osobnostem v Kamenné.

Udělal však chybu. Zaměstnal českého čeledína. Navíc zřejmě ne příliš spolehlivého. Když čeledín ukradl v jeho lese fůru dřeva, ztloukl jej. Podle jiné verze jej zbil potek, co čeledín bičoval koně na statku. Reznik mu bič vytrhl a roztrhl.

To bylo někdy během války. Jenže pak přišel její konec. Čeledín se rozhodl pomstít se svému hospodáři: zdálo se, že na konci války je vše dovoleno.

Tedy alespoň na Němcích. V pětáctýřicátém je Reznikovi už dvaadesát.

Když byli němečtí muži z Kamenné odvezeni do Dobronína, kde je uvěznil v hasičské zbrojnici, byl mezi nimi i Reznik. A ve skupině opilých českých mstitelů, kteří si pro německé muže přišli uprostřed tmavé deštivé noci, byl zase jeho čeledín. Až si němečtí muži vykopou hrob, čeští mstitelé je pozabíjejí.

Čeledín svého bývalého hospodáře zabije sám. Rýčem.

Ještě tu noc se tím bude chlubit v hostinci u Polzerů, kam se stihne s ostatními vrátit. Bude tvrdit, že jej rýčem rozsekl od hlavy až po rozkrok.

Takto popisují příběh Reznika a jeho čeledína němečtí vyhnanci a pozůstalí z Kamenné-Bergersdorfu. Pamatují si i čeledínovo jméno: Budín.

Ano, podle něj dostalo místo, kde byli povražděni Němci pochováni, své jméno: Budínka. V hromadném hrobě skončilo patnáct Němců z Kamenné a okolí.

„Budín byl silný, velký muž, který měl sklon k násilnostem. A pravděpodobně z pomsty utloukl svého pána rýčem. Jeho kolegové jej považovali za outsidera,“ popisuje Herma Kennelová, která se příběhem z Kamenné dlouho systematicky zabývala. Německá spisovatelka vyslechla německé i české pamětníky a o celé události napsala knihu Bergersdorf, která byla přeložena i do češtiny.

Byl Reznik nacistou?

Kruté poválečné účtování s Němci z obce Kamenná a okolí mnozí později vysvětlovali mimo jiné i tím, že obec patřila k baštám nacismu na německy mluvícím Jihlavsku. Z této malé vesnice se opravdu rekrutovalo nejvíce příslušníků obávaných jednotek SS a sama obec získala pochýbný titul „vesnice - SS“.

Jenže na Reznika jako na nacistu nikdo nevzpomíná. „Není mi známo, že by Reznik byl členem NSDAP nebo SS. Podle mých informací nebyl politicky aktivní,“ popsala Kennelová. Ta je v kontaktu přímo s Reznikovou dcerou Mitzí Grzegore-

kovou, která dnes žije v Německu. „Řekla mi, že svého otce nikdy neviděla v uniformě,“ uvedla Kennelová.

České ticho

Zatímco Němci se netají se svými smutnými vzpomínkami, na české straně je opatrné ticho. Místní se o tragédii zdráhají mluvit ještě i dnes. Ale smutnou historii znají. „Tady žijí pamětníci a bojí se cokoli říct,“ popisuje jeden z místních – a samozřejmě – své jméno říct nechce. Ale ví, co se stalo s čeledínem Budínem. Po válce se ztratil někde na sever, přesněji do severozápadních Čech do některého z tamních lázeňských měst. „Mluvil jsem s člověkem, který se mne ptal: Jste z Dobronína? My jsme se v lázních seznámili s nějakým Budínem. On tady měl nějakou černou minulost, že? To bylo tak před šestnácti, sedmácti lety. Dnes určitě už nežije,“ popisuje muž (aby nedošlo k omylu: Milan Budín, současný starosta Kamenné, není jeho příbuzný).

O svých dávných sousedech se ale nezdráhá mluvit Václav Wasserbauer, který bydlí vedle bývalého Reznikova statku – Richterhofu. Jeho děd se přistěhoval do obce po válce. Popisuje, že o krvavém účtování se vyprávělo mezi místními v JZD i v nedaleké sklárně v Dobroníně, kde pracovali někteří z českých mstitelů.

Brusičem skla byl ostatně i fanatický komunista a velitel revolučních gard Robert Kautzinger, který mstitele vedl. Stejně

jako Budín i on zmizel na sever – odstěhoval se do Nové vsí u Liberce, kde zemřel v roce 1974. Jenže komunistická tajná policie držela nad ním a jeho kumpány ochrannou ruku i po jeho smrti. Kdosi z místních totiž někdy v sedmdesátých letech našel lebku, naložil ji do traktoru a ukazoval ji. „Pak přijela STB a vše se utlumilo. Měli tam své lidi,“ popisuje Wasserbauer. Když se objevila kniha Hermy Kennelové a začalo policejní vyšetřování, tušil, že vše vyjde na povrch. „Věděl jsem, že je to pravda, ale obával jsem se, zda s tím komunisté ještě něco neudělají,“ říká.

Policejní ticho

Němečtí pozůstalí se překvapivě shodují, že české vyšetřování masakru bylo korektní. To stejné říká i Herma Kennelová: „Na mne osobně velmi zapůsobila profesionalita a nasazení jihlavské policie, především komisaře Michala Lašky. V rodinách obětí vyvolal bolestné vzpomínky, ale nyní mohou být s výsledkem spokojeni.“

Policie odebrala vzorky DNA pozůstalých a porovnávala je s kosterními pozůstatky. Výsledky pak odeslala do Německa příbuzným. Jako první dostala výsledky testů dcera Franze Reznika, Mitzí Grzegoreková z Erdingu u Mnichova, pak Josef Schimek a později ještě další dva pozůstalí. Ve všech případech vzorky odpovídaly, pozůstalí tedy získali jistotu, kde jsou jejich příbuzní. Celkem byly vzorky odeslány na devět adres v Německu, není tedy pravdě-

podobné, že by se podařilo identifikovat všechny oběti z hromadného hrobu, kterých podle pamětníků bylo patnáct. Ale i tak jsou němečtí rodáci z Jihlavska spokojeni: „Je to i pro mne osobně velmi důležité,“ řekl Johann Niebler, který zastupuje německé spoluobčany při jednání s českými úřady. Jeden z identifikovaných mrtvých je jeho strýc.

Případu si ovšem už všimli i sudetští Němci z jiných regionů, kteří ztratili po válce v Česku své blízké: „Další Němci, kteří sledují debatu Čechů o poválečném masakru, jsou překvapeni objektivitou, kterou v tomto případě ukázala česká policie,“ říká Kennelová. Jenže to je v ostrém kontrastu s postupem Laškových nadřízených: ti mu zakázali o případu informovat s tím, že zákaz vydalo Krajské státní zastupitelství v Brně. Důvod? Mluvíci zastupitelství Hynek Olma uvedl toto: „Já ten důvod cítím, ale nebudu ho zveřejňovat.“ Prorokem půl století ticha je zřejmě těžké i pro představitele české justice a policie.

Řízená provokace

Bývalý starosta Dobronína Jiří Vlach (KSCM) už během policejního vyšetřování neskrýval přesvědčení, že případ je jen zámkou k tomu, aby byly prolomeny Benešovy dekrety. „Dle mého soudu jde o řízenou provokaci. Sleduje se tím rozvíření hladiny, zvyšování napětí, vyrábění jakýchsi hrdinů...“ uvedl před rokem v rozhovoru pro komunistické Haló noviny. A podle

jeho názoru jsou mrtví oběti vyřizování účtů mezi Němci. Jeho hlas ovšem není jen osamělý výkřikem: to stejné si myslelo mnoho lidí na Jihlavsku. A zdánlivě jim některá fakta dávala za pravdu: mstitel Robert Kautzinger má německé jméno a narodil se ve Vídni. Jeho čin měl prý být jakousi soukromou pomstou.

Jenže on sám v žádosti o přijetí za člena Svazu protifašistických bojovníků v roce 1959 napsal: „Po osvobození jsem pracoval jako člen Národního výboru v Dobroníně... Již v revolučních dnech jsem byl činný jako velitel rudé gardy v Dobroníně a podílel jsem se na osvobození od německého fašismu.“

Není pochyb: hromadná vražda, to bylo to osvobození. A zajímavé je, že komunističtí Kautzinger psal o „rudých“ gardách, když oficiálně se tehdy jmenovaly „revoluční“.

Příbuzní obětí nyní přemýšlejí, kde zřídí definitivní hrob. Vědí, že na staré viny se zapomíná příliš pomalu – takže to asi nebude Dobronín. „Přemýšlíme o společném hrobě obětím na jihlavském centrálním hřbitově. Tam si můžeme pomník upravit, jak budeme chtít,“ říká Niebler.

Franz Reznik s dcerou Mitzí Foto: archiv rodiny

Reznikův dům v Kamenné Foto: MF DNES

Kříž u Dobronína Velké emoce vyvolal kříž vztyčený na místě hromadného hrobu obětí poválečné pomsty. Našly se v něm pozůstatky patnácti německých starousedlíků z okolí. Foto: Petr Lemberk, MF DNES

Mrtvé Němce policisté hledají pod dlažbou či na mrchovišti

Případ Budínka není v Česku ojedinělý. Policie mnohokrát vyšetřovala podobná podezření. Nikde se však nepodařilo hromadné hroby prozkoumat, zjistit jména mrtvých a informovat pozůstalé

To podání vypadá na první pohled neurčitě: střežící policisté se přihlásí muž s podezřením, že prý ve Zbečně na Rakovnicku je hromadný hrob Němců z poválečné doby. A odvolává se na vzpomínky dalšího pamětníka.

Takto začalo před dvěma lety vyšetřování jednoho z mnoha případů poválečných masakrů.

Kriminalisté tedy skutečně rozjeli vyšetřování: našli pamětníka, tehdy už sedmaosmdesátiletého Jindřicha Pelce, který se za války skrýval v nedalekých lesích, byl v kontaktu s partyzány a po válce se dozvěděl o Němcích, kteří byli povražděni a naházeni do sklepa staré zbožené hájovny. A další prý byli pohřbeni poblíž – do místa, kterému se říká mrchoviště.

A nabídne i konkrétnější informaci: jmé-

no německo-české rodiny, která prý tam také skončila.

Policisté si zjistí podklady, najdou místo, kde hájovna stávala, všechno sedí. A nakonec vypátrají i německo-českou rodinu – jenže: ukáže se, že se jí podařilo dostat v pořádku do Německa. Nebyla tedy vyražděna.

Podle informací mluvčí střežící policie Soni Budské to byla jedna z klíčových informací, která vedla k pozdějšímu odložení případu.

Otázky bez odpovědí

Policisté však ještě předtím seženou speciální přístroj, který umožní zjistit, co se skrývá v zemi na místě zbožené hájovny. Ale ani to k ničemu nevede: zjistí, že zemi-

na byla zcela překopána a přehrnuta. Nic přesnějšího nelze bez složitých zemních prací zjistit.

Vyšetřování končí.

Otázky však zůstávají: nejsou tam někde v zemi opravdu další neznámí mrtví Němci? Kolik? A byli to opravdu zavraždění nevinní lidé?

Je to jeden z mnoha podobných případů, s nimiž se setkávají policisté z celé země. Ti jihomoravští již dva roky prošetřují podezření, že pod dlažbou u moravskokrumlovského zámku je také masový hrob. „Ti, co tam leží, to jsou pravděpodobně Němci. Ale není možné například zajistit DNA, protože není snadné hrob odkrýt,“ vysvětluje Petra Vedrová z jihomoravské policie. Policisté zkoušejí navíc najít pamětníky tohoto případu i v zemích

bývalého Sovětského svazu, což se jim zatím nedaří.

„Faktem je, že listinné materiály k řadě těchto případů existují. Jsou rozsáhlé a máme je k dispozici,“ vysvětluje ředitel Úřadu dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu Pavel Bret.

Tajnosti až do roku 1999

Dodnes je totiž málo známo, že po válce se násilnosti na Němcích rádně vyšetřovaly a viníci byli i souzeni. Tedy až do komunistického převratu v únoru 1948. Pak vše utichlo, neboť na řadě násilností (podobně jako u Budínky) měli podíl místní komunisté.

Takže dokumenty či svědectví nashromážděná za tři poválečné roky skončila v

trezoru. A utajené byly – překvapivě – až do roku 1999. S výjimkou poválečného období však nebyl žádný z pachatelů potrestán. Přitom Nejvyšší státní zastupitelství už před sedmi lety zkoumalo, zda případy nejsou promlčené a nevztahuje se na ně poválečné ustanovení o beztrestnosti pro bojovníky za osvobození země. A došlo k závěru, že ne. Že je třeba zkoumat každý případ jednotlivě.

Pro řadu pamětníků, především Němců, je však důležité události alespoň objasnit a nalézt ztracené mrtvé. Na druhé straně, dobové dokumenty ukazující poválečné účtování jsou šokující. Doslova.

„Tam, kde se jedná o kriminální činy, nepřichází do úvahy žádný pardon. Násilí v té době bylo permanentní,“ říká Bret.

Luděk Navara